

**PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETI DOKTORI ISKOLA**

KRESZ RICHÁRD KÁROLY

**DUBROVAY LÁSZLÓ
RÉZFÚVÓS KVINTETTJEI**

DLA-értekezés

Témavezető: Dr. habil. Bazsinka József

2024

1. A kutatás tárgya

Doktori értekezésem Dubrovay László Kossuth-díjas magyar zeneszerző három, rézfúvós ötösre írt kamaraművét – Quintetto Per Ottoni (1972), Quintetto No. 2 Per Ottoni (1980), illetve Quintet No. 3 (1998) – és azoknak a rézfúvós zenére gyakorolt hatásait vizsgálja.

A dolgozat – a szerző életrajzának rövid áttekintése mellett – kitér továbbá a művek keletkezésére és az azokat ihlető rézfúvós kamaraegyüttesek, az 1979-es párizsi Maurice André nemzetközi versenyen diadalmaskodó Reneszánsz (a későbbiekben Budapest) Rézfúvós Kvintett és a szintén nemzetközi hírű Ewald Rézfúvós Együttes munkásságára. Disszertációm az egyes fejezetekben külön tárgyalta, részletes zenei elemzések mellett egy tablót is tartalmaz, amely a Dubrovay László rézfúvós műveiben hallható kiterjesztett fúvástechnikai elemeket és megvalósítási lehetőségeiket regisztrálja.

Elsődleges célom, hogy dolgozatommal trombita- és kamaraművészként rávilágítsak egy olyan területre, amely – a rézfúvós hangszerek világába beemelt egyedi és újító kifejezőmódja révén – nagymértékben befolyásolja hangszercsaládunk fejlődésének folyamatát.

2. A témaválasztás indoklása

2002-től – a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen folytatott tanulmányaim megkezdésétől – foglalkozom aktívan kamarazenével. 2003-ban zeneakadémiai hallgatótársaimmal megalapítottuk a tíz főből álló, illetve bizonyos hangversenyeink alkalmával tizenkét tagúvá bővülő Concerto Brass'ó Rézfúvós Együttest, majd egy évvel később az Espresso Rézfúvós Kvintettet. Ezekkel a formációkkal – a hazai és nemzetközi zenei versenyeken való sikeres részvétel mellett – saját szervezésű hangversenyeken szerepeltünk, illetve hangfelvételeket készítettünk. 2009-ben vendégművészként közreműködhettem az Ewald Rézfúvós Együttes több koncertjén, valamint Antoine Simon francia zeneszerző műveit tartalmazó lemezének felvételein. A műfaj iránti érdeklődésem és lelkesedésem az idő múlásával egyre jobban erősödött, s az elmúlt bő két évtizedben zenei identitásomat mindinkább ez a terület határozza meg.

Mérföldkő volt számomra az In Medias Brass rézfúvós ötös 2010-es megalapítása is, mely együttesnek a kezdetektől tagja vagyok. Közös munkánk során találkoztunk Dubrovay László kvintettjeivel és a *Quintet No. 3*-mat csakhamar repertoárunkra tűztük. Ez a rendkívül színes és változatos darab ráirányította figyelmemet arra, hogy – az abban lejegyzett kiterjesztett technikai elemek és effektusok megvalósítása révén – a rézfúvós hangzásvilág egy új szintje érhető el, s ez a zenei újítás ránk, rézfúvósokra nézve milyen óriási jelentőséggel bír.

Dolgozatom témáját tehát a kamarazene iránti lelkesedésem, a fent említett különleges kifejezőmód fontosságának felismerése, valamint a magyar rézfúvós kamarazene napjainkban is szűkös szakirodalmi háttérének bővítési szándéka együttesen jelölte ki.

3. A kutatás módszerei

Munkám megkezdésekor első feladatomnak azt tekintettem, hogy egy minél konkrétabb, minél világosabban meghatározható pontra szűkítsem kutatásom tárgyát. Így jutottam el – először a magyar rézfúvós kamarazene 1990 és 2020 közötti eseményinek feldolgozása helyett – Dubrovay László rézfúvós kamaradarabjaiig, majd a vizsgált területet a még jobb körülhatárolhatóság érdekében tovább szűkítettem a szerző rézfúvós kvintettjeire.

Ezt követően feltérképeztem a rendelkezésre álló forrásokat. A Budapest Music Center zenei könyvtárából kikölcsönöztem a zeneszerző rézfúvós kamaradarabjainak – így a rézfúvós ötösök mellett harsonakvartettre, rézfúvós szeptettre, és tubakvartettre írt műveinek – partitúráját, majd szerkesztési, illetve hangszerelési szempontból elemezve őket, összefüggéseket kerestem közöttük. Ez a munka rendkívül izgalmas volt számomra, tekintve, hogy – különösen a művekben felbukkanó, rendhagyó effektusok technikai megvalósításával kapcsolatos személyes tapasztalataimnak köszönhetően – a hangszerrel napi kapcsolatban lévő, gyakorló rézfúvósként erre a különleges területre meglehetősen közvetlen rálátásom nyílt.

Vizsgáltam a választott témámhoz kapcsolódó kiegészítő irodalmat is: az Arcanum Digitális Könyvtár online adatbázisában megtalálható archív anyagokat (például a zeneszerzővel készült interjúkat, portrékat, illetve darabjairól szóló írásokat), valamint a Dr. ifj. Bazsinka József tubaművész, Dr. Dávida Tamás trombitaművész, Prof. dr.

Farkas István Péter harsonaművész, Dr. Solymosi Péter trombitaművész, Dr. habil. Szabó László tubaművész által írt doktori értekezéseket, illetve a Dr. habil. Bazsinka József tubaművész által készített, a Zenekar újság 2024 márciusi számában is megjelent, kierjesztett fúvástechnikákat tárgyaló tanulmányát.

Fontosnak tartottam, hogy – egyrészt a 21. század eszközeit kihasználva, másrészt a jobb áttekinthetőséget és érthetőséget segítve – disszertációm mind a kotta- és hangzóanyagok, mind a speciális effektusok tekintetében QR-kódok segítségével is végigkövethető legyen.

A dolgozatomban tárgyalt három rézfúvós kvintett technikai palettáján szereplő fúvási módozatokról, illetve azok technikai kivitelezéséről készített összefoglalás elkészítéséhez kapcsolódóan felhasználtam a rézfúvós- és elsősorban a trombitaoktatásban használatos főbb metodikai tanulmányokat: többek között J. B. Arban, Charles Colin, Philip Farkas, Louis Maggio és Rolf Quinque módszertani, hangszerpedagógiai írásait. Interjúkat készítettem a disszertációm egyes fejezeteiben szereplő együttesek tagjaival, így a szerzővel való közös szakmai munkáról és a darabok által támasztott technikai nehézségek leküzdéséről is sokat tudtam meg.

2010-től a szentendrei Vujicsics Tihamér zeneiskolában oktattam trombitát, 2019-től pedig a budapesti Weiner Leó Katolikus Zeneiskola és Zeneművészeti Szakgimnázium trombita- és rézfúvós kamarazene tanára vagyok, ezért Dubrovaynak a hangszeres oktatásra gyakorolt hatásának aspektusa ugyancsak kiemelt fontosságú volt számomra.

Magától értetődő volt számomra, hogy dolgozatom megírásába Dubrovay Lászlót is bevonjam. Személyes találkozóink, illetve konzultációink alkalmával első kézből jutottam rendkívül értékes információkhoz.

Aktív kamarazenész lévén számos olyan személyes tapasztalattal is rendelkezem, melyek a dolgozat írása közben hasznosnak bizonyultak. Itt elsősorban azt a szakmai munkát tartom fontosnak megjegyezni, melyben együttesem tagjaként, az In Medias Brass trombitásaként veszek részt. Megalakulásunk óta folyamatosan játszunk kortárs zenét, amelyek közül kiemelkedik és relevanciájánál, disszertációm tárgyköréhez való kapcsolódásánál fogva ide kívánczok két, Dr. ifj. Bazsinka József doktori értekezésében szintén megemlített alkalom:

2014. február 27. 19:00, Régi Zeneakadémia Kamaraterme

Dragony Tímea: Kvintett

Zombola Péter: Quintet

Selmeczi György: Himnuszok 2 (szóló: Bazsinka Zsuzsanna, szoprán)

Tűzkő Csaba: Magyar szonáta, 1. tétel

Fekete Gyula: Széki Ötös

Arányi-Aschner György: Quintet

Bánkövi Gyula: Hat Rézmetszet

Tűzkő Csaba: Balkán Szonáta, 3. tétel

2014. március 23. 13:00 Magyar Rádió, 6-os stúdió

Dragony Tímea: Kvintett

Selmeczi György: Himnuszok 2 (szóló: Bazsinka Zsuzsanna, szoprán)

Bánkövi Gyula: Hat rézmetszet

Tűzkő Csaba: Balkán Szonáta III. tétel (Kopanitsa alla rondo)

Fekete Gyula: Széki Ötös

Dubrovay László: Quintet Nr. 3. 2-3. tétel

4. A kutatás eredményei és következtetései

Kutatásom során, megismerve a szerző további, e hangszercsoportra íródott kamaraműveit, egyre világosabbá vált számomra, hogy ezek az alkotások – repertoárunk bővítésén túl – milyen nagy hatással bírnak a hangszeres játék technikai fejlődésére.

Dubrovay Lászlóval folytatott beszélgetéseim, egyeztetéseim segítettek meglátni a zeneszerző és az előadók közötti kölcsönhatás kontúrjait is, illetve megerősítettek abban, hogy e két pólusnak folyamatosan inspirálniuk kell egymást.

Ahogy az bevezetőmben is előrevetítettem, fő célom volt, hogy rávilágítsak: „Dubrovay László annak köszönhetően hozta létre egyéni, másokkal össze nem teveszthető zeneszerzői stílusát a rézfúvós kamarazene számára, hogy a hangszeres művészekkel való szoros együttműködése révén behatóan tanulmányozta a rézfúvósok megszólaltatási technikáit, valamint olyan előadókkal dolgozott, akik nyitottak, és legfőképp képesek voltak – a hangszer tradicionális játékmódján túlmenően – a

kiterjesztett technikák közös kikísérletezésére.” Ennek az összefüggésnek számos bizonyítéka tárult elém, elsősorban a szerzővel való személyes találkozás, valamint az előadókkal, illetve a dolgozatomban említett együttesekben szereplő művészekkel folytatott beszélgetéseim alkalmával.

Meggyőződésem, hogy doktori értekezésem hiányt pótol. Bár Dubrovay László neve számos fűvós (s közöttük több rézfűvós) művész disszertációjában megjelenik, ilyen részletességű zenei elemzéseket magában foglaló, illetve kifejezetten a szerző rézfűvós kvintettjeire összpontosító írás tudomásom szerint nem született korábban.

Az általam is lajstromba vett kiterjesztett technikai elemek pedig – dacára annak, hogy mértékadó, elismert előadók tanulmányaiban, előadásaiiban már több alkalommal is hallhatott róluk a közönség (itt fontos megemlítenem Dr. habil. Bazsinka József 2024 márciusában tartott székfoglaló előadását a Magyar Művészeti Akadémián) – mindezidáig magyar nyelvű, tudományos igényű dolgozatban nem voltak részletesen összefoglalva, regisztrálva. A szerző és előadók közötti kölcsönhatás fontosságát szintén számos szakdolgozat, illetve disszertáció tárgyalja, ám a rézfűvós kamarazene fejlődését ilyen mértékben befolyásoló összefüggések a korábbi dolgozatokban nem kerültek elő.

A kutatás eredményeinek személyes vonatkozásait sem hagyhatom figyelmen kívül. Hangszeremhez, a trombitához való hozzáállásom, illetve annak lehetőségeiről alkotott elképzeléseim alapjaiban változtak meg. A megszólaltatási módok kimeríthetetlenül széles spektruma, illetve a Dubrovay László műveinek tanulmányozásával, közös gyakorlásával eltöltött próbák együttesem, az In Medias Brass munkáját is magasabb szintre emelték.

Célom volt továbbá, hogy dolgozatom – és elsősorban az abban található kiterjesztett technikai tabló – révén ne csupán a professzionális előadók, hanem az oktatásban résztvevő tanárok és növendékeik is új megvilágításba helyezhessék hangszerükről eddig alkotott képüket.

Irodalomjegyzék

Arban, Jean Baptiste (1864): *Grande Méthode Complète de Cornet à Pistons et de Saxhorn*, Léon Escudier, Párizs, 145., 165.

Dr. ifj. Bazsinka József (2017): *A rézfúvós kamarazene fejlődése Magyarországon 1990 előtt*, doktori értekezés (LFZE), 22., 85., 88., 102.

Colin, Charles (1972): *Advanced Lip Flexibilities*, Charles Colin Publications, New York, 49.

Farkas, Philip (1982): *A rézfúvósjáték művészete*, Zeneműkiadó, Budapest, 7.

Quinque, Rolf (1980): *ASA-Methode for Trumpet*, Editions Bim, Sion, 28.

Dr. Szabó László (2010): *A basszustuba alkalmazási területeinek magyar vonatkozásai*, doktori értekezés (LFZE), 43.

